

แนวคำถาม-คำตอบ
สำหรับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียน

คำถามเกี่ยวกับ e-meeting

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
	การเตรียมจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	
1	การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องคำนึงถึงกฎหมาย และขั้นตอนมาตรฐานการจัดการใดที่เกี่ยวข้องบ้าง	การจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น 1. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ▪ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ▪ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การมอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ▪ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การส่งหนังสือหรือเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ▪ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การโฆษณาทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ▪ รายละเอียดข้อกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=84 2. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ▪ พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ▪ ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 เป็นต้น ▪ รายละเอียดข้อกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr/e-Meeting.aspx 3. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ▪ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ฉบับประมวล ▪ รายละเอียดข้อกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/ActandRoyalEnactment.aspx

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
2	หากข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดให้จัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ บริษัทสามารถจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้หรือไม่	หากข้อบังคับของบริษัทไม่ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ บริษัทสามารถเพิ่มทางเลือกให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขข้อบังคับของบริษัท อย่างไรก็ตาม บริษัทต้องปฏิบัติตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ตามข้อ 1
3	ในกรณีที่บริษัทได้ระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัทเกี่ยวกับเงื่อนไขการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภายหลังพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ใช้บังคับแล้ว ระบุว่า “ต้องมีองค์ประชุมอย่างน้อย 1/3 อยู่ในที่เดียวกัน” ต้องปฏิบัติอย่างไร	หากบริษัทมีการระบุเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับของบริษัท ซึ่งมีเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่มากกว่าหรือเข้มกว่าที่กฎหมายกำหนด บริษัทจำเป็นต้องจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทที่นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ด้วย
4	หากบริษัทเชิญประชุมผู้ถือหุ้นโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยปฏิบัติดังต่อไปนี้ จะถือว่าเป็นการส่งหนังสือเชิญประชุมตามมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 แล้วหรือไม่ 1. เชิญผู้ถือหุ้นผ่านทาง email หรือประกาศเชิญใน Website ของบริษัท 2. ประกาศโฆษณาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	1. ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการต้องจัดส่งหนังสือนัดประชุมให้ผู้ถือหุ้นโดยจะจัดส่งให้ผู้ถือหุ้นโดยตรงหรือจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตามที่ผู้ถือหุ้นได้แจ้งไว้ก็ได้ ดังนั้น โดยหลักบริษัทจึงมีหน้าที่ต้องส่งหนังสือเชิญประชุมให้แก่ผู้ถือหุ้นตามวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ตาม หากผู้ถือหุ้นได้ให้ความยินยอมกับบริษัทว่าประสงค์จะรับหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมโดยผ่านทาง email ที่ผู้ถือหุ้นได้แจ้งไว้ บริษัทก็สามารถจัดส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมให้ผู้ถือหุ้นไปยัง email ของผู้ถือหุ้นได้* ตามมาตรา 7/1 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดว่า ในกรณีที่บริษัทหรือคณะกรรมการมีหน้าที่ต้องส่งหนังสือหรือเอกสารให้แก่กรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าหน้าที่ของบริษัท หากบุคคลดังกล่าวได้แจ้งความประสงค์หรือยินยอมให้ส่งหนังสือหรือเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		บริษัทหรือคณะกรรมการอาจส่งหนังสือหรือเอกสารนั้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนกำหนด (โปรดพิจารณาตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การส่งหนังสือหรือเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565) 2. บริษัทต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการโฆษณาคำบอกกล่าวนัดประชุมผ่านทางหนังสือพิมพ์ และอาจใช้วิธีการโฆษณาทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนก็ได้ ตามมาตรา 6 วรรคสาม และ 101 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การส่งหนังสือหรือเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 และประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การโฆษณาทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565
5	กรณีเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเปลี่ยนรูปแบบการประชุมจากแบบธรรมดา (Physical) เป็นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (หรือในทางกลับกัน) บริษัทต้องดำเนินการอย่างไร และต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบภายในกี่วัน นอกจากนี้ คณะกรรมการจำเป็นต้องมีมติในเรื่องดังกล่าวใหม่หรือไม่ และหากคณะกรรมการมอบหมายผู้บริหารหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้กำหนดใหม่ จะสามารถทำได้หรือไม่	1. เนื่องจากพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการต้องจัดทำหนังสือนัดประชุมระบุสถานที่ วัน เวลา ระเบียบวาระการประชุม และจัดส่งให้ผู้ถือหุ้นและนายทะเบียนทราบไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันประชุม ดังนั้น หากบริษัทเห็นว่าอาจมีเหตุที่ทำให้บริษัทจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดประชุมหรือกำหนดวันเวลาและสถานที่จัดประชุม และไม่อยู่ในวิสัยที่บริษัทจะส่งหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ผู้ถือหุ้นทราบได้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว บริษัทควรดำเนินการดังต่อไปนี้ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงให้มากที่สุด (ก) ให้ระบุไว้ในหนังสือเชิญประชุมอย่างชัดเจนว่า ในกรณีที่บริษัทจะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดประชุมหรือกำหนดวันเวลาและสถานที่จัดประชุม บริษัทจะเผยแพร่ข่าวดังกล่าวผ่านระบบเผยแพร่ข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ/หรือผ่าน Website ของบริษัท รวมถึงช่องทางอื่น ๆ ที่อาจมีเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบเป็นการล่วงหน้า

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		(ข) เมื่อมีการกำหนดวิธีการ หรือวันเวลาและสถานที่จัดประชุมใหม่แล้ว ให้บริษัทดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลรูปแบบการจัดประชุมที่ได้กำหนดใหม่ หรือวันเวลาและสถานที่จัดประชุมที่ได้กำหนดใหม่ ผ่านระบบเผยแพร่ข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยเร็ว รวมถึงอาจเผยแพร่ผ่านช่องทางอื่น ๆ ด้วย เช่น ผ่าน Website ของบริษัท เป็นต้น (ค) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง บริษัทควรที่จะจัดส่งหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้แก่ผู้ถือหุ้นด้วยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในกรณีนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับว่าจะต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันประชุมแต่อย่างใด 2. เนื่องจากตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดประชุม ดังนั้น ในกรณีที่คณะกรรมการได้มีมติอนุมัติจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นแล้ว หากจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ วันเวลา สถานที่ คณะกรรมการต้องมีมติในเรื่องดังกล่าวใหม่ และหากมีการมอบหมายให้บุคคลใดเปลี่ยนแปลงรูปแบบ วันเวลา สถานที่ จะต้องระบุเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจนในมติด้วย
6	กรณีจะแจ้งเปลี่ยนการประชุมเป็นประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จำเป็นต้องประกาศลงหนังสือพิมพ์หรือไม่	ภายใต้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535* บริษัทต้องดำเนินการแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบ โดยบริษัทจะแจ้งผ่านระบบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และประกาศลงหนังสือพิมพ์ก็ได้ หมายเหตุ *มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2565 กำหนดว่า ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้บุคคลใดมีหน้าที่หรือจะบอกกล่าวเตือน แจ้งความ หรือโฆษณาข้อความใด ๆ เกี่ยวกับบริษัทใด ให้บุคคลอื่นหรือประชาชนทราบโดยทางหนังสือพิมพ์ ให้บุคคลนั้นโฆษณาข้อความนั้น ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่จัดพิมพ์จำหน่าย ณ ท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทนั้น มีกำหนดเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามวัน

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		ในกรณีที่ไม่มีหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้บุคคลนั้นโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่จัดพิมพ์จำหน่ายในกรุงเทพมหานครแทน การดำเนินการตามวรรคหนึ่งอาจใช้วิธีการโฆษณาทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนกำหนด (โปรดพิจารณาประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การโฆษณาทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565)
ระบบการจัดประชุม		
7	ปัจจุบันมีระบบใดบ้างที่สามารถใช้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้	ในการเลือกใช้งานระบบควบคุมการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายไม่ได้บังคับว่าระบบดังกล่าวจะต้องผ่านการตรวจรับรอง ดังนั้น หากระบบควบคุมการประชุมฯ สามารถทำงานได้โดยมีกระบวนการและมาตรฐานที่สอดคล้องตามกฎหมายและมาตรฐานที่กำหนดเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถใช้งานได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าระบบควบคุมการประชุมที่นำมาใช้เป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (“สพธอ.”) ได้จัดให้มีการตรวจประเมินและรับรองระบบควบคุมการประชุม ซึ่งระบบที่ได้รับการรับรองจาก สพธอ. ถือได้ว่ามีกระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานประกาศกำหนด นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ผู้ให้บริการทำการประเมินความสอดคล้องด้วยตนเอง โดย สพธอ. มีการประชาสัมพันธ์รายชื่อของระบบที่ผู้ให้บริการทำการประเมินตนเองไว้บนหน้าเว็บไซต์เพื่อเป็นข้อมูลด้วย ซึ่งผู้ใช้งานหรือบริษัทที่จัดการประชุมสามารถดูรายละเอียดระบบควบคุมการประชุมที่ได้รับการรับรองโดย สพธอ. และระบบควบคุมการประชุมที่ประเมินความสอดคล้องด้วยตนเอง ได้ที่ https://www.etda.or.th/th/Our-Service/e-Meeting.aspx

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
8	webcast กับ e-Meeting ต่างกันอย่างไร	กรณี Webcast เป็นการนำเสนอสื่อที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อกระจายเนื้อหาไปยังผู้ฟังหรือผู้ชมพร้อมกันจำนวนมาก โดยใช้เทคโนโลยีการสตรีม ซึ่งมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว ในขณะที่ e-Meeting เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดประชุมที่ดำเนินการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีการนำเอาระบบและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในกรณีของ e-Meeting จะมีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับกระบวนการที่จำเป็นในการจัดประชุม เช่น การแสดงตน การสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน การลงคะแนน เป็นต้น รวมถึงกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบที่จะนำมาใช้งาน ทั้งนี้ ในการจัดประชุมแบบ e-Meeting บางกรณีอาจมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งระบบการประชุมที่เลือกใช้งานมีข้อจำกัดทางเทคนิค จึงอาจมีการนำเอาระบบอื่น หรือเทคโนโลยีอื่นมาประยุกต์ใช้ในการจัด e-Meeting ได้ ซึ่งรวมถึงการใช้งาน Webcast แต่อย่างไรก็ดี การใช้งานระบบหรือเทคโนโลยีในการจัด e-Meeting ผู้ใช้งานหรือผู้จัดประชุมต้องคำนึงถึงกระบวนการ มาตรการ และมาตรฐานด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการจัดประชุมแบบ e-Meeting ตามที่กฎหมายกำหนดด้วย
การมอบฉันทะ		
9	ในกรณีบริษัทจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ถือหุ้นจัดทำและส่งเอกสารการมอบฉันทะด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-proxy) อย่างเดียวได้หรือไม่ อย่างไร และการส่งหนังสือมอบฉันทะทาง email หรือ application อื่น เช่น LINE จะสามารถทำได้โดยมีผลทางกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รองรับผลทางกฎหมายของการจัดทำหนังสือตลอดจนการลงลายมือชื่อในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้มีผลเทียบเท่ากับกระดาษ ดังนั้น การจัดทำเอกสาร เช่น แบบฟอร์มลงทะเบียนเพื่อเข้าประชุมหรือหนังสือมอบฉันทะจึงสามารถจัดทำในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนด สำหรับการจัดทำหนังสือ เป็นไปตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่มีเงื่อนไขสำคัญ คือ (1) มีข้อความที่ครบถ้วนตามแบบฟอร์มลงทะเบียนเพื่อเข้าประชุมหรือหนังสือมอบฉันทะ (2) สามารถเรียกหรือเปิดดูในภายหลังได้ และ (3) ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยดูแลหรือตรวจสอบความเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้ระบบประทับเวลาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Time Stamp)

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		หรืออาจใช้กระบวนการแบบ manual เช่นเดิม คือ จัดทำหนังสือหลายฉบับ (คู่มือ) ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเก็บเพื่อสอบถามซึ่งกันและกันว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งหากมีคนกลางเป็นผู้จัดเก็บด้วยก็จะยิ่งมั่นใจมากขึ้น ส่วนการลงลายมือชื่อ เป็นไปตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่ต้องระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถทราบเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ เช่น การใช้ Username และ Password แต่ข้อสำคัญ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมอบอำนาจ จะต้องมีการตรวจสอบเสียก่อนว่า account นั้นเป็นของผู้ถือหุ้นรายนั้นหรือไม่ ซึ่งอาจตรวจสอบจาก account ที่ผู้ถือหุ้นเคยแจ้งไว้ หรือรับลงทะเบียนใหม่ตามขั้นตอนการพิสูจน์ตัวตนของแต่ละหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดว่า ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นแต่จะมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนก็ได้ ในการนี้ให้นำมาตรา 33 วรรคสอง วรรคสี่และวรรคห้า และมาตรา 34 มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยในกรณีการมอบฉันทะให้ยื่นหนังสือมอบฉันทะต่อประธานกรรมการหรือผู้ที่ประธานกรรมการกำหนด การออกเสียงลงคะแนนในวาระหนึ่งในส่วนที่ถือว่าหุ้นหนึ่งมีเสียงหนึ่งนั้นมิให้ใช้บังคับกับกรณีที่บริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิและกำหนดให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนน้อยกว่าหุ้นสามัญ การมอบฉันทะตามวรรคหนึ่ง อาจดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์แทนได้โดยต้องใช้วิธีการที่มีความปลอดภัยและเชื่อถือได้ว่าการมอบฉันทะนั้นได้ดำเนินการโดยผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนกำหนด (โปรดพิจารณาประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การมอบฉันทะในการประชุมผู้ถือหุ้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565)

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
10	การมอบฉันทะทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-proxy) สามารถใช้ e-stamp ในการชำระอากรแสตมป์ได้หรือไม่ อย่างไร	การมอบฉันทะทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-proxy) เพื่อเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามารถชำระอากรแสตมป์ได้ผ่านทางเว็บไซต์ของกรมสรรพากร ที่ www.rd.go.th หรือทาง Application Programming Interface ของกรมสรรพากร เมื่อชำระแล้วเสร็จกรมสรรพากรจะออกรหัสรับรองการชำระอากรแสตมป์ พร้อมใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียอากร โดยผู้มีหน้าที่เสียอากรสามารถนำรหัสรับรองดังกล่าวไปใช้อ้างอิง หรือผนวกกับหนังสือมอบฉันทะ เพื่อแสดงว่าหนังสือมอบฉันทะได้ปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์แล้ว ทั้งนี้ ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรแสตมป์ (ฉบับที่ 58) เรื่อง กำหนดวิธีการชำระอากรเป็นตัวแทนสำหรับตราสารอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2562
11	ในกรณีบริษัทจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริษัทสามารถกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับมอบฉันทะจัดส่งใบมอบฉันทะให้บริษัทล่วงหน้าก่อนการประชุมโดยจะไม่รับใบมอบฉันทะในวันประชุม ได้หรือไม่ เช่น กำหนดให้ส่งใบมอบฉันทะให้บริษัท 3 วันทำการล่วงหน้าก่อนการประชุม ทั้งนี้ เพื่อให้บริษัทสามารถจัดเตรียมระบบยืนยันตัวตนและระบบลงคะแนนให้สอดคล้องกับจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมและจำนวนเสียง	ในกรณีที่เรื่องใดที่กำหนดให้ผู้ถือหุ้นดำเนินการ บริษัทต้องแจ้งล่วงหน้าในหนังสือนัดประชุมให้ผู้ถือหุ้นทราบก่อนด้วย บริษัทอาจกำหนดระยะเวลารับใบมอบฉันทะล่วงหน้าได้ เพื่อให้บริษัทได้มีเวลาจัดเตรียมข้อมูลลงระบบก่อน อย่างไรก็ตาม บริษัทควรมีการแจ้งระยะเวลาให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าในหนังสือนัดประชุมโดยพิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสมและคำนึงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นด้วย
12	การมอบอำนาจของการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ถือหุ้นจำเป็นต้องมอบฉันทะในลักษณะ 1 ต่อ 1 หรือไม่ หรือผู้ถือหุ้นหลายคนสามารถมอบฉันทะให้บุคคลคนเดียวได้	ผู้ถือหุ้นสามารถมอบฉันทะได้ตามแบบมอบฉันทะตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตามที่บริษัทแนบไว้ให้ในหนังสือเชิญประชุมผู้ถือหุ้น และจัดส่งใบมอบฉันทะให้แก่บริษัท โดยผู้ถือหุ้นหลายคนอาจมอบฉันทะให้บุคคลคนเดียวได้

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
การยืนยันตัวตน		
13	การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านผู้ให้บริการระบบการประชุมที่ได้ประเมินความสอดคล้องของระบบผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของตนตามประกาศมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ประกาศไว้บนเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จะถือว่าผู้เข้าร่วมประชุมผ่านระบบดังกล่าวมีการยืนยันตัวตนตามหลักเกณฑ์ในประกาศมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวแล้วหรือไม่	ผู้ให้บริการระบบการประชุมที่ได้ประเมินความสอดคล้องของระบบผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของตนตามประกาศมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึงมาตรการรองรับการยืนยันตัวตน สามารถศึกษารายละเอียดได้จากแบบการประเมินของผู้ให้บริการที่ประกาศไว้บนเว็บไซต์ของ ETDA https://www.etda.or.th/content/e-Meeting.html การยืนยันตัวตนสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้ username และ password ในการใช้งานระบบ ซึ่งบางบริการผู้ใช้งานหรือบริษัทที่จัดการประชุมจำเป็นต้องมีกระบวนการในการยืนยันตัวตนด้วย เช่น เป็นผู้สร้าง account ให้กับผู้ถือหุ้นแต่ละราย หรือรวบรวมข้อมูลให้ผู้ให้บริการระบบการประชุมสร้าง account ให้ เป็นต้น แต่ในบางบริการผู้ให้บริการอาจมีระบบรองรับการพิสูจน์ตัวตนก่อนเข้าใช้งานให้ด้วย เช่น การอาศัย IDP ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนให้ ทั้งนี้ ผู้ใช้งานหรือบริษัทที่จัดการประชุมควรศึกษามาตรการด้านความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้บริการแต่ละรายว่ามีการดูแลในเรื่องดังกล่าวอย่างไร และอาจพิจารณาปรับการตั้งค่าความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวให้แตกต่างจากค่าตั้งต้น (default) เพื่อให้มั่นใจว่าระบบมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปใช้งาน
การเข้าร่วมประชุม / การนับองค์ประชุม		
14	ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุม (sign in) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้ตลอดเวลาหรือไม่ ระบบจะบันทึกเวลาเข้าร่วมประชุมและออกจากการประชุมอย่างไร หากมีผู้ถือหุ้นออกจากการประชุม (sign out) ในแต่ละวาระ จะมีการ	ผู้ถือหุ้นสามารถ sign in เข้าร่วมประชุมได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกับการประชุมแบบธรรมดา (Physical) สำหรับกรณีที่ผู้ถือหุ้นออกจากการประชุม (sign out) ในแต่ละวาระ ระบบจะมีการปรับลดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละวาระ ซึ่งจะมีผลต่อการลงคะแนนเสียงในวาระนั้น ๆ ด้วย สำหรับระบบควบคุมการประชุมที่มีความสามารถของระบบสอดคล้องตามมาตรฐานที่ สฟทอ. ประกาศจะสามารถจัดเก็บบันทึกการใช้งานของผู้ร่วมประชุมได้ โดยอย่างน้อยข้อมูลที่ระบบบันทึกไว้จะประกอบด้วย

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
	ปรับลดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละวาระหรือไม่ (เปรียบเทียบกับการประชุมแบบธรรมดา (Physical) ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุมได้แม้การประชุมเริ่มดำเนินไปแล้ว แต่ผู้ถือหุ้นจะสามารถลงคะแนนได้เฉพาะวาระที่ตนเข้าร่วมประชุมเท่านั้น)	ข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลหรือผู้ใช้งาน วันและเวลาการเข้า/ออกการประชุม (sign in/sign out) ตลอดระยะเวลาการประชุม ทั้งนี้ สามารถศึกษากระบวนการประชุมรวมทั้งระบบการจัดเก็บข้อมูลของผู้ให้บริการแต่ละราย ได้จากแบบการประเมินของผู้ให้บริการที่ประกาศไว้บนเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ https://www.etda.or.th/content/e-Meeting.html
15	ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นได้แจ้งความประสงค์ขอเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Pre-register) แล้ว ต่อมาในวันประชุม ผู้ถือหุ้นรายดังกล่าวไม่ได้แสดงตนเพื่อเข้าร่วมประชุม กรณีนี้จะไม่นับเป็นองค์ประชุมใช่หรือไม่	การนับองค์ประชุมในวันประชุมจะนับจากผู้ถือหุ้นที่ได้แสดงตนเพื่อเข้าร่วมประชุมในวันดังกล่าวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ดังนั้น หากผู้ถือหุ้นที่ได้ Pre-register ไว้แล้ว แต่ไม่ได้แสดงตนเพื่อเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในวันประชุม ก็จะไม่สามารถนับผู้ถือหุ้นรายนั้นเป็นองค์ประชุมได้

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
รูปแบบการจัดประชุมและลักษณะการเข้าร่วมประชุม		
16	การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 1 ใน 3 ขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมเดียวกันหรือไม่ และจำเป็นต้องอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น หรือไม่	พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ได้ยกเลิกเงื่อนไขที่เคยเป็นข้อจำกัดของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศ คสช. ที่ 74/2557 เดิม (ได้แก่ ข้อกำหนดที่ว่า ผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องอยู่ในราชอาณาจักร และผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 1/3 ขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมเดียวกัน)
17	ผู้รับมอบฉันทะ (กรรมการอิสระหรือผู้ถือหุ้น) ต้องเข้าร่วมประชุมในที่ประชุมแห่งเดียวกันหรือไม่ และ ผู้รับมอบฉันทะสามารถเข้าร่วมประชุมและออกเสียงลงคะแนนผ่านทางระบบผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้หรือไม่	ดังนั้น ผู้ร่วมประชุมและผู้รับมอบฉันทะที่จะเข้าร่วมประชุมผ่านระบบหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงสามารถเข้าร่วมประชุมจากที่ใดก็ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่ประชุมแห่งเดียวกันอีกต่อไป เพียงแค่ให้มีการเชื่อมต่อ (Join) ผ่านระบบหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ และมีการเก็บข้อมูลจราจร (log) ตามที่พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 กำหนด ก็ถือเป็นการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 นี้แล้ว
18	บริษัทสามารถจัดประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับการจัดประชุมแบบธรรมดา (Physical) ได้หรือไม่ (จัดแบบ hybrid)	บริษัทสามารถจัดประชุมแบบผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับการจัดประชุมแบบธรรมดา (Physical) ได้ โดยบริษัทต้องปฏิบัติตามพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 เช่น มีระบบลงทะเบียน ระบบการลงคะแนน และ ระบบการประชุม ที่สามารถเชื่อมต่อกันได้เสมือนเป็นการประชุมเดียวกัน และมีการบันทึกข้อมูลจราจร (log) เป็นต้น
19	กรณีจัดประชุม hybrid โดยให้ผู้ถือหุ้นประชุมแบบธรรมดา (Physical) และให้กรรมการเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะสามารถทำได้ หรือไม่	

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
20	หากบริษัทเลือกจัดประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วมีผู้ถือหุ้นร้องขอเข้าร่วมประชุมแบบธรรมดา (Physical) (หรือในทางกลับกัน บริษัทจัดประชุมแบบธรรมดา (Physical) แต่ผู้ถือหุ้นร้องขอให้จัดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์) บริษัทจะต้องจัดเตรียมสถานที่ประชุมแบบธรรมดา หรือระบบประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามที่ผู้ถือหุ้นร้องขอหรือไม่ และบริษัทสามารถปฏิเสธรูปแบบการจัดประชุมตามที่ผู้ถือหุ้นร้องขอได้หรือไม่	บริษัทสามารถเลือกจัดประชุมผู้ถือหุ้นแบบธรรมดา (Physical) หรือ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ โดยบริษัทต้องคำนึงถึงความพร้อมของการเข้าถึงของผู้ถือหุ้น และต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นด้วย เนื่องจากปัจจุบันมีการประกาศใช้พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่รองรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสามารถใช้ได้กับการประชุมต่าง ๆ ของบริษัทเอกชนทั่วไป ตั้งแต่การประชุมคณะกรรมการ การประชุมคณะอนุกรรมการ ไปจนถึงการประชุมผู้ถือหุ้นด้วย อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังรับรองผลทางกฎหมายของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมแบบปกติที่เชิญผู้เข้าร่วมประชุมมาประชุมร่วมกันในสถานที่ประชุมจริง
21	ถ้าในกรณีที่จัดประชุมแบบธรรมดา (Physical) แล้ว บริษัทจัดถ่ายทอดสดผ่านระบบ online (Live) เช่น Zoom / MS Team / Web Ex โดยกรรมการ ผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี หรือผู้ถือหุ้น ที่รับฟังการถ่ายทอดสด จะถือว่าเข้าร่วมประชุมหรือไม่ บุคคลเหล่านี้จะถูกนับเป็นองค์ประชุมได้หรือไม่ และสามารถลงคะแนนเสียงได้หรือไม่	หากเป็นเพียงแค่การถ่ายทอดสด และไม่มีระบบสำหรับการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นไปตามพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์รองรับ จะไม่ถือว่าการประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมอิเล็กทรอนิกส์และไม่สามารถนับผู้เข้าร่วมประชุมที่รับชมการถ่ายทอดสดเป็นองค์ประชุมได้ นอกจากนี้ ประธานที่ประชุมต้องเข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง ตามมาตรา 104 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 รวมถึงกรรมการต้องเข้าร่วมด้วยตนเองถึงจะถือว่าเข้าร่วมประชุม แต่ถ้าบริษัทใช้ระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นไปตามพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงจะถือว่าเป็นการเข้าร่วมประชุมและสามารถนับเป็นองค์ประชุมและสามารถลงคะแนนเสียงได้

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
22	บริษัทจดทะเบียนจัดประชุมแบบ hybrid แต่หากผู้ถือหุ้นลงทะเบียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ล่าช้า ทำให้ต้องเข้าประชุมแบบธรรมดา (Physical) จะถือว่าลิดรอนสิทธิหรือไม่	บริษัทสามารถกำหนดระยะเวลาในการลงทะเบียนเข้าประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ล่วงหน้าได้ เพื่อให้บริษัทได้มีเวลาจัดเตรียมข้อมูลลงระบบก่อน อย่างไรก็ตาม บริษัทควรมีการแจ้งระยะเวลาให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้า ในหนังสือนัดประชุม โดยพิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสมและคำนึงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นด้วย
23	บริษัทต้องบันทึกภาพและเสียงให้ครบจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 100% หรือไม่	ตามที่พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 กำหนดให้ผู้จัดประชุมต้องจัดให้มีการบันทึก “เสียง หรือ ทั้งเสียงและภาพ” ของผู้ร่วมประชุมทุกคนแล้วแต่กรณี ตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม นั้น (เว้นแต่การประชุมลับ) เพื่อเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการจะบันทึกเสียง หรือ ทั้งเสียงและภาพ กฎหมายมิได้กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการบันทึกเสียง หรือทั้งเสียงและภาพ ของผู้ร่วมประชุมให้ครบทุกคน เพราะในบางกรณีผู้เข้าร่วมประชุมมีจำนวนมาก อาจไม่สามารถบันทึกเป็นรายบุคคล ให้ครบทุกคนได้ ดังนั้น กฎหมายจึงมุ่งเน้นให้มีการบันทึกตลอดการประชุมตั้งแต่เริ่มเปิดประชุมต่อเนื่อง จนกระทั่งจบการประชุมเป็นหลัก
การสอบถามในที่ประชุม		
24	ขณะที่ถาม-ตอบข้อซักถาม จำเป็นต้องเปิดกล้องหรือไม่	ตามมาตรา 9 (4) แห่งพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 กำหนดว่า ผู้มีหน้าที่จัดประชุมต้องจัดให้มีการบันทึกเสียง หรือทั้งเสียงและภาพแล้วแต่กรณี ของผู้ร่วมประชุมตลอดระยะเวลาที่มีการประชุมในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่เป็นการประชุมลับนั้น กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องเปิดกล้องในระหว่างการร่วมประชุม ดังนั้น การกำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมต้องเปิดกล้องหรือไม่ นั้น จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติของการประชุมแต่ละกรณีไป
25	กรณีมีคำถามจำนวนมาก เช่น ถามผ่านกล่องข้อความและไม่สามารถตอบได้หมดในที่ประชุม บริษัทสามารถตอบคำถามภายหลัง	เป็นเรื่องการบริหารจัดการของบริษัท อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการควรกำหนดช่วงเวลาการประชุมที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นแสดงความเห็นและตั้งคำถามต่อที่ประชุม เพื่อให้เป็นไปตามการกำกับดูแลกิจการที่ดี อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ในเวลาประชุม บริษัทควรแจ้ง

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
	โดยเผยแพร่คำตอบบนเว็บไซต์ของบริษัทได้หรือไม่	ในที่ประชุมว่าจะเผยแพร่คำถามคำตอบไว้ในช่องทางใดต่อไป ทั้งนี้ บริษัทควรพิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสมและคำนึงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นด้วย
26	ระบบการประชุมที่เลือกใช้อาจจะมี delay time ของเสียงที่พูดในที่ประชุม จึงกำหนดให้สอบถามผ่านกล่องข้อความและกรรมการจะตอบคำถามตามที่ทิ้งไว้ใน กล่องข้อความได้หรือไม่	ตามประกาศกระทรวงดิจิทัลฯ เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2563 ข้อ 5 กำหนดกระบวนการพื้นฐานของการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใน (2) กล่าวถึงการสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้ด้วยเสียง หรือทั้งเสียงและภาพ และใน (7) ต้องมีกระบวนการแจ้งเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุม ซึ่งได้มีการขยายความเพิ่มเติมในข้อ 9 ว่าในการจัดเตรียมการสื่อสารนั้น จะต้องดำเนินการด้วยช่องสัญญาณที่เพียงพอ รองรับการถ่ายทอดเสียง หรือทั้งเสียงและภาพได้อย่างชัดเจน และต่อเนื่องตลอดการประชุม โดยผู้มีหน้าที่จัดการประชุม ยังต้องจัดเตรียมและกำหนดวิธีการสำรองในกรณีที่มีเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุมด้วย ดังนั้น โดยหลักการกฎหมายต้องการให้ผู้จัดประชุมจัดเตรียมวิธีการและกระบวนการที่สามารถรองรับให้ผู้ร่วมประชุมสามารถสื่อสาร ปรีกษาหารือ หรือแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ระหว่างการประชุม แต่ก็อาจเกิดเหตุขัดข้องที่ไม่คาดคิด เช่น ปัญหาทางเทคนิค ปัญหาของสัญญาณรับส่ง จึงได้กำหนดให้มีการเตรียมช่องทางสำรองไว้รองรับ หากไม่สามารถสื่อสารกันได้ในช่วงการประชุม ซึ่งกรณีตามประเด็นคำถามอาจเข้าลักษณะของการจัดเตรียมช่องทางสำรอง เนื่องจาก Delay time ของเสียงพูดในช่วงการจัดประชุมทำให้เกิดข้อขัดข้องในการสื่อสารระหว่างกันในการประชุม จึงได้จัดเตรียมช่องทางสำรองโดยการกำหนดให้สื่อสารผ่านกล่องข้อความแทน
การลงคะแนน / นับคะแนน		
27	กรณีการนับคะแนนเสียงต้องบันทึกในรูปแบบใดบ้างให้ถูกต้องและได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด	การบันทึกข้อมูลการลงคะแนนของผู้ร่วมประชุมสำหรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ให้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการลงคะแนน พร้อมทั้งผลการลงคะแนนไว้ในรายงาน

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		การประชุมให้จัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับการลงคะแนนในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเก็บรักษาด้วยวิธีการที่มีความมั่นคงปลอดภัยและด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ในส่วนของการบันทึกข้อมูลการลงคะแนนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบเผยแพร่ข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เคยมีข้อเสนอแนะแก่บริษัทไว้ในเอกสารข้อพึงปฏิบัติสำหรับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทว่า “บริษัทควรเปิดเผยผลการลงคะแนนเสียงในแต่ละวาระให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การอนุมัติการเข้าทำรายการที่เกี่ยวข้องกัน การอนุมัติรายการได้มาหรือจำหน่ายไปซึ่งสินทรัพย์ การอนุมัติการควบรวมกิจการกับบริษัทอื่น การขอเพิกถอนหลักทรัพย์ของบริษัทจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น โดยระบุให้ชัดเจนถึงจำนวนรายและจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะของผู้ถือหุ้นที่ลงมติเห็นชอบไม่เห็นชอบ แลงดออกเสียง”
28	กรณีมีวาระแต่งตั้งกรรมการ กรรมการที่ได้รับ การเสนอชื่อควรต้องออกจากที่ประชุมหรือไม่ หากบริษัทจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควรต้องดำเนินการอย่างไร	ตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดว่า ผู้จองหุ้นซึ่งผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทได้จัดสรรหุ้นให้แล้ว มีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียง ลงคะแนนในการประชุมจัดตั้งบริษัท ผู้จองหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องใด ผู้จองหุ้นคนนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้น นอกจากการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งกรรมการ ประกอบกับพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ไม่ได้มีกำหนดเรื่องส่วนได้เสียพิเศษ รวมถึงไม่มีกฎหมายกำหนดให้กรรมการต้องออกจากห้องประชุมด้วย ประกอบกับมาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดว่า ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นแต่จะมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนก็ได้ ในการนี้ให้นำมาตรา 33 วรรคสอง วรรคสี่และวรรคห้า และมาตรา 34 มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยในกรณีการมอบฉันทะให้ยื่นหนังสือมอบฉันทะต่อประธานกรรมการหรือผู้ที่ประธานกรรมการกำหนด

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		การออกเสียงลงคะแนนในวาระหนึ่งในส่วนที่ถือว่าหุ้นหนึ่งมีเสียงหนึ่งนั้นมิให้ใช้บังคับกับกรณีที่บริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิและกำหนดให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนน้อยกว่าหุ้นสามัญ
	การเข้าออกระหว่างประชุม	
29	หากจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมครบตามองค์ประชุม และเปิดการประชุมได้แล้ว ต่อมาระหว่างการประชุมมีจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ครบจำนวน เช่น ผู้ถือหุ้นออกจากระบบ หรือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้ถือหุ้นขัดข้อง กรณีดังกล่าวจะส่งผลต่อการอนุมัติในวาระถัดไปหรือไม่	ผู้ถือหุ้นสามารถ sign in เข้าร่วมประชุมได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกับการประชุมแบบธรรมดา (Physical) โดยสามารถศึกษาระบบการประชุมรวมทั้งระบบการจัดเก็บข้อมูลของผู้ให้บริการแต่ละราย ได้จากแบบการประเมินของผู้ให้บริการที่ประกาศไว้บนเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ https://www.etda.or.th/content/e-Meeting.html สำหรับกรณีที่ผู้ถือหุ้นออกจากการประชุม (sign out) ในแต่ละวาระ ระบบจะมีการปรับลดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละวาระ ซึ่งจะมีผลต่อการลงคะแนนเสียงในวาระนั้น ๆ ด้วย

คำถามทั่วไป

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
การเสนอวาระและการเชิญประชุม		
1	หากมีวาระเพิ่มเติมจากกรรมการบริษัท ภายหลังจากการแจ้งวาระการประชุมให้ผู้ถือหุ้น เรียบร้อยแล้ว สามารถทำได้หรือไม่ และมี ขั้นตอนอย่างไร	ในส่วนที่เพิ่มเติมยังต้องดำเนินการส่งหนังสือนัดประชุมตามมาตรา 101 ประกอบกับโฆษณาตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ คณะกรรมการต้องคำนึงถึงวัน Record Date ให้เป็นไปตามมาตรา 89/26 แห่งพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ด้วย
2	ในการลงประกาศเชิญประชุมผู้ถือหุ้นใน หนังสือพิมพ์ของบริษัทจดทะเบียน จำเป็นต้อง มีความเห็นของคณะกรรมการ หรือไม่	มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์ให้การโฆษณาหนังสือพิมพ์ เป็นการเพิ่มช่องทางให้ผู้ถือหุ้นรับทราบถึงการจัดประชุมผู้ถือหุ้น ในขณะที่ มาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดรายละเอียดของหนังสือนัดประชุมเพื่อให้มีความครบถ้วนและเพียงพอ ต่อการตัดสินใจเข้าร่วมประชุมของผู้ถือหุ้น จึงควรให้ความเห็นคณะกรรมการบริษัทด้วย ดังนั้น หากการประกาศ ดังกล่าวสามารถให้ข้อมูลที่ครบถ้วนหรือสรุปเนื้อหาสำคัญต่อผู้ถือหุ้นได้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น
การมอบฉันทะ		
3	ในการประชุมผู้ถือหุ้น กรณีกองทุนที่มีผู้ถือหุ้น เป็นจำนวนมาก ต้องดำเนินการอย่างไร 1. กองทุนสามารถออกเป็นหนังสือรับรองการ ได้รับมอบฉันทะและเป็นผู้รับมอบฉันทะจาก ผู้ถือหุ้น แทนการแนบเอกสารส่วนตัวของผู้ถือหุ้น เช่น สำเนาบัตรประชาชน ได้หรือไม่ 2. กรณีผู้ถือหุ้นมอบฉันทะให้กองทุน และกองทุน จัดส่งเอกสารให้บริษัทจดทะเบียนจำเป็นต้องมี	เนื่องจากผู้มอบฉันทะไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีเอกสารแสดงการยืนยันตัวตน เช่น สำเนาบัตรประชาชน ในขณะที่ผู้รับมอบฉันทะซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมประชุมแทนสามารถใช้การยืนยันตัวตน โดยใช้บัตรประชาชนตัวจริงได้ กรณี custodian ให้นำเอกสารแสดงการเป็น custodian ที่สำนักงาน ก.ล.ต. ออก เพื่อใช้ยืนยันตัวตน พร้อมกับสำเนาหนังสือรับรองที่ลงนามรับรองสำเนาโดยกรรมการของ custodian ซึ่งเป็นผู้ลงนามเป็น ผู้มอบฉันทะ

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
	อากรแสตมป์หรือไม่ และต้องใช้อากรแสตมป์เท่าใด	
4	เอกสารที่ผู้ถือหุ้นมอบให้ custodian เกิน 6 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี ได้หรือไม่ ถ้าเอกสารดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้ได้แล้ว บริษัทจดทะเบียนต้องดำเนินการอย่างไร เช่น งดออกเสียงของผู้ถือหุ้นดังกล่าว หรือตัดสิทธิออกเสียง (ทั้งเศษและส่วน)	(1) กรณีผู้แทนของนิติบุคคลนั้นเข้าประชุมด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้รับมอบฉันทะเข้าประชุม บริษัทจดทะเบียนอาจขอให้มีการรับรองเอกสารโดยวิธี Notarized เพื่อให้เชื่อมั่นในตัวคนที่แท้จริงของผู้ถือหุ้นดังกล่าวได้ แต่ควรกำหนดอายุการรับรองเอกสารที่ไม่สั้นหรือยาวจนเกินควร เช่น รับรองไว้ไม่เกิน 6 เดือนถึง 1 ปี แต่หากบริษัทจดทะเบียนมีความคุ้นเคยกับผู้ถือหุ้นของตนเองอาจพิจารณาขออนุญาตให้รับรองเอกสารโดยวิธี Notarized ได้ โดยสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่หนังสือเวียนที่ กสท.จท-3 (ว) 18/2563 เรื่อง การรับรองเอกสารการแสดงตัวตนของผู้ลงทุนในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (coronavirus 2019 (COVID-19)) และหนังสือเวียนที่ กสท.พช (ว) 4/2559 เรื่อง การชักซ้อมแนวปฏิบัติก่อนการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559 (2) หากเอกสารดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้ได้แล้ว จะเปรียบเสมือนผู้ถือหุ้นดังกล่าวไม่ได้เข้าประชุม และไม่ได้มอบฉันทะ ดังนั้น ควรตัดสิทธิออกเสียงทั้งเศษและส่วน
5	บริษัทจดทะเบียนจำเป็นต้องแนบสำเนาบัตรประชาชนของกรรมการอิสระในฐานะเป็นผู้รับมอบฉันทะในเอกสารการมอบฉันทะของผู้ถือหุ้นทุกชุด หรือไม่	กรรมการอิสระในฐานะผู้รับมอบฉันทะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมสามารถใช้แสดงการยืนยันตัวตนโดยใช้บัตรประชาชนตัวจริงได้ โดยไม่จำเป็นต้องแนบสำเนาบัตรประชาชนในเอกสารการมอบฉันทะ อย่างไรก็ตาม ผู้ถือหุ้นในฐานะที่เป็นผู้มอบฉันทะไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเองยังจำเป็นต้องมีเอกสารแสดงการยืนยันตัวตน เช่น สำเนาบัตรประชาชน พร้อมรับรองสำเนา
การเข้าร่วมประชุม/นับองค์ประชุม		
6	กรณีกองทุนต่างประเทศมอบฉันทะให้กรรมการอิสระ โดยออกเสียงไม่ครบตามจำนวน	สามารถแยกคะแนนเสียงได้ เฉพาะกรณีกองทุนต่างประเทศเป็น custodian และใช้แบบมอบฉันทะแบบ ค. เท่านั้น ซึ่งตามตัวอย่างที่ถามจะเท่ากับนับคะแนนเสียง 4 คะแนน

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
	เช่น มีเสียงทั้งหมด 10 เสียง แต่ใช้เพียง 4 เสียง ต่อนับเสียงสำหรับองค์ประชุมจะนับอย่างไร	
7	กรณีผู้ถือหุ้นมอบฉันทะ มีวิธีการนับองค์ประชุม อย่างไร	การนับองค์ประชุมสามารถนับองค์ประชุมจากผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้นที่ได้แสดงตน เพื่อเข้าร่วมประชุม โดยองค์ประชุมของผู้ถือหุ้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมจำนวนไม่น้อยกว่า 25 ราย และ ผู้ถือหุ้นดังกล่าวต้องถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด (องค์ประชุมดังกล่าว ถือเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด)
8	ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องเข้าประชุมผู้ถือหุ้น หรือไม่ และหากไม่เข้าร่วม มีผลกระทบอย่างไร	มาตรา 125 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้ผู้สอบบัญชีมีสิทธิทำคำชี้แจง เป็นหนังสือเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นและมีหน้าที่เข้าร่วมประชุมในการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัททุกครั้ง ที่มีการพิจารณาบัญชีกำไรขาดทุน และปัญหาเกี่ยวกับบัญชีของบริษัท เพื่อชี้แจงการตรวจสอบบัญชี ต่อผู้ถือหุ้นและให้บริษัทจัดส่งรายงานและเอกสารของบริษัทที่ผู้ถือหุ้นจะพึงได้รับในการประชุมผู้ถือหุ้น ครั้งนั้นแก่ผู้สอบบัญชีด้วย
9	กรณีประธานและรองประธานไม่เข้าร่วม ประชุมผู้ถือหุ้น สามารถให้ผู้รับมอบฉันทะจาก ผู้ถือหุ้น เป็นประธานที่ประชุมได้หรือไม่	มาตรา 104 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้ประธานกรรมการเป็นประธาน ของที่ประชุมผู้ถือหุ้น ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ามีรองประธานกรรมการให้รองประธานกรรมการเป็นประธาน ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการ หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุมเลือกผู้ถือหุ้นคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม อย่างไรก็ดี ผู้รับมอบฉันทะไม่สามารถเป็นประธานที่ประชุมได้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากหนังสือมอบฉันทะ จะพบว่า ผู้รับมอบฉันทะมีหน้าที่เพียงเข้าร่วมประชุมและออกเสียงลงคะแนนเท่านั้น ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ อย่างอื่นนอกเหนือจากที่มอบอำนาจไว้ได้

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
10	เพื่อลดความเสี่ยงจากโรคโควิด 19 บริษัทสามารถจัดประชุมผู้ถือหุ้น โดยกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของรัฐ เรื่อง การรวมตัวกันจะสามารถทำได้หรือไม่ การจำกัดจำนวนคนดังกล่าวจะถือว่าลิดรอนสิทธิของผู้ถือหุ้น หรือไม่	เนื่องจากตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดประชุมผู้ถือหุ้น ดังนั้น ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องจนทำให้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดประชุม ก็จะต้องจัดให้มีมติคณะกรรมการอนุมัติการกำหนดสถานที่จัดประชุมใหม่ นอกจากนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง บริษัทควรที่จะจัดส่งหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้แก่ผู้ถือหุ้นด้วยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในกรณีนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับว่าจะต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันประชุมแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของบริษัทอาจพิจารณาจัดประชุมแบบ e-meeting ร่วมด้วยกับการจัดประชุมแบบธรรมดา (physical) ก็ได้
11	กรณีผู้ถือหุ้นเสนอชื่อบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท บริษัทจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง (เช่น บรรจุเป็นวาระให้คณะกรรมการบริษัทและที่ประชุมผู้ถือหุ้นพิจารณา ใช่หรือไม่)	ในการที่มีผู้ถือหุ้นเสนอชื่อบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งกรรมการ และคณะกรรมการบริษัทผ่านความเห็นชอบสำหรับบุคคลนี้ จะแบ่งออกเป็นกรณี ดังนี้ 1. กรณีกรรมการเห็นชอบที่จะให้บุคคลนี้เข้ามาเป็นกรรมการใหม่เพิ่ม โดยให้ผู้ถือหุ้นพิจารณาอนุมัติ กล่าวคือ ต้องจัดให้มีวาระพิจารณาและอนุมัติเพิ่มจำนวนกรรมการ และวาระพิจารณาเลือกตั้งกรรมการใหม่ 2. กรณีที่จำนวนกรรมการเท่าเดิม และให้บุคคลที่ผู้ถือหุ้นเสนอชื่อเข้ามาแข่งขันกับกรรมการท่านเดิมที่ครบวาระและต้องการต่อวาระ กล่าวคือ จัดให้มีวาระพิจารณาแต่งตั้งกรรมการแทนกรรมการที่ออกตามวาระ โดยการลงคะแนนเสียงเลือกกรรมการให้เป็นไปตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และข้อบังคับบริษัทเรื่องการลงคะแนนกรรมการ เช่น cumulative vote หรือ เสียงข้างมาก
การสอบถามในที่ประชุม / นับคะแนน		
12	ถ้าในการจัดการประชุมครั้งนี้ ในช่วงของการถามคำถามในแต่ละวาระ เราสามารถให้เขียนคำถามลงในกระดาษ แทนการถามออกไมค์ เพื่อให้การประชุมกระชับมากที่สุด แล้วนำมาตอบที่หน้าเว็บของบริษัท แบบนี้จะถือว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้ถือหุ้นหรือไม่	เป็นเรื่องการบริหารจัดการของบริษัท อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการควรกำหนดช่วงเวลาการประชุมที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นแสดงความเห็นและตั้งคำถามต่อที่ประชุม เพื่อให้เป็นไปตามการกำกับดูแลกิจการที่ดี อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ในเวลาประชุม บริษัทควรแจ้งในที่ประชุมว่าจะเผยแพร่คำถามคำตอบไว้ในช่องทางใดต่อไป ทั้งนี้ บริษัทควรพิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสมและคำนึงถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นด้วย

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
13	วิธีประกาศสรุปผลลงคะแนนของแต่ละวาระ ต้องดำเนินการอย่างไร (แจ้งผลมติที่ประชุมก่อน แล้วตามด้วยผลคะแนน ใช่หรือไม่)	ไม่มีข้อกำหนดเรื่องรูปแบบการแจ้งมติ มีเพียงกำหนดว่าบริษัทได้ตรวจนับคะแนนเสียงและเปิดเผย ผลการลงคะแนนในแต่ละวาระในที่ประชุมผู้ถือหุ้น โดยระบุผลการ ลงคะแนนของผู้ถือหุ้นที่ลงมติเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และงดออกเสียง รวมทั้งแจ้งจำนวนบัตรเสียด้วย (ถ้ามี)
	ผู้มีส่วนได้เสีย	
14	ในวาระการแต่งตั้งกรรมการ หากกรรมการ ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท จะถือว่ากรรมการท่านนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือไม่ สามารถลงคะแนนเสียงในวาระดังกล่าว ได้หรือไม่ และต้องออกจากห้องประชุมหรือไม่	กรรมการที่เป็นผู้ถือหุ้นสามารถลงคะแนนได้ โดยไม่ต้องไปหักคะแนนออกในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย ในวาระ เลือกตั้งกรรมการเข้าออกตามวาระ ตามที่มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดว่า ผู้จองหุ้นซึ่งผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทได้จัดสรรหุ้นให้แล้ว มีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียง ลงคะแนน ในการประชุมจัดตั้งบริษัท ผู้จองหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องใด ผู้จองหุ้นคนนั้นไม่มีสิทธิออกเสียง ลงคะแนน ในเรื่องนั้น นอกจากการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งกรรมการ ประกอบกับพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ไม่ได้มีกำหนดเรื่องส่วนได้เสียพิเศษ รวมถึงไม่มีกฎหมาย กำหนดให้กรรมการต้องออกจากห้องประชุมด้วย และประกอบกับมาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติบริษัท มหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ผู้ถือหุ้นมีสิทธิเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นแต่จะมอบ ฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนก็ได้ ในการนี้ให้นำมาตรา 33 วรรคสอง วรรคสี่และ วรรคห้า และมาตรา 34 มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยในกรณีการมอบฉันทะให้ยื่นหนังสือมอบฉันทะต่อ ประธานกรรมการหรือผู้ที่ประธานกรรมการกำหนด การออกเสียงลงคะแนนในวาระหนึ่งในส่วนที่ถือว่า หุ้นหนึ่งมีเสียงหนึ่งนั้นมิให้ใช้บังคับกับกรณีที่บริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิและกำหนดให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน น้อยกว่าหุ้นสามัญ
	การแต่งตั้งกรรมการ / ครบวาระ / ลาออก	
15	ประธานกรรมการสามารถแต่งตั้งคนอื่น ทำหน้าที่แทนได้หรือไม่ อย่างไร	ตามมาตรา 104 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ประธานกรรมการเป็นประธาน ของที่ประชุมผู้ถือหุ้น ในกรณีที่ประธานกรรมการ ไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ลำดับ	คำถาม	แนวคำตอบในเบื้องต้น
		ถ้ามีรองประธานกรรมการให้รองประธานกรรมการเป็นประธาน ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุมเลือกผู้ถือหุ้นคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม
16	ถ้ากรรมการครบวาระต้องออกจากตำแหน่งอื่นด้วยหรือไม่	กรรมการครบวาระต้องออกจากตำแหน่งกรรมการอื่น ๆ ด้วย เช่น กรรมการอิสระ กรรมการตรวจสอบ
รายงานการประชุมผู้ถือหุ้น		
17	การจัดทำรายงานประชุมต้องระบุข้อมูลของผู้สอบถามในห้องประชุมหรือไม่ (เช่น ชื่อ-นามสกุลผู้ถาม/ผู้รับมอบฉันทะ) และหากต้องระบุจะมีประเด็นเรื่อง PDPA หรือไม่	1. ตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนปี 2560 ข้อ 8.3.3(3) คณะกรรมการควรดูแลให้มีรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นที่ได้บันทึกว่าประเด็นคำถามและคำตอบในที่ประชุม รวมทั้งชื่อ-นามสกุลของผู้ถามและผู้ตอบ 2. สามารถระบุข้อมูลผู้สอบถามได้ โดยใช้หลักประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ดี บริษัทควรมีประกาศความเป็นส่วนตัว (Privacy Notice) ให้แก่ผู้ถือหุ้นทราบก่อนว่าจะมีการนำชื่อมาระบุไว้ในรายงานการประชุม (รวมถึงในเอกสารอื่นใดที่จำเป็น) เช่น ชื่อ-นามสกุลของผู้ถือหุ้นที่ถามคำถาม
18	รายงานการประชุมผู้ถือหุ้น หากนำเสนอในระบบ set link แล้ว จะถือว่าเป็นการส่งให้กับกระทรวงพาณิชย์ ด้วย หรือไม่	ปัจจุบันขอให้บริษัทจัดส่งไปยัง 2 หน่วยงาน
รายงานประจำปี		
19	หากให้ผู้ถือหุ้นดาวน์โหลด annual report ผ่าน QR Code จะสามารถทำได้หรือไม่ และในกรณีที่ผู้ถือหุ้นต้องการเป็น hard copy บริษัทต้องจัดทำหรือไม่ และควรส่งพิมพ์เป็นเล่มสวยงามหรือจัดทำเป็นแบบสำเนาเอกสารธรรมดาได้	สามารถจัดทำเป็น QR code ได้ อย่างไรก็ดี หากผู้ถือหุ้นร้องขอเป็นเอกสาร (hard copy) บริษัทจะต้องจัดเตรียมให้ โดยไม่มีการกำหนดรูปแบบของเอกสาร